

Ajaloomälestiste ettesaatmisest

Mihkel Mutt*

Ajaloohuvi ja -armastuse vertikaal on kahesuunaline. Üks vektor on endastmõistetav: tegeldakse minevikuga, niihästi asjana iseeneses, sest see pakub tunnetuslikku naudingut, kui ka paljudel muudel põhjustel. Teine vektor lähtub soovist oma huvi tulevaste põlvdedega jagada. Me ju tahame, et ajalooa tegelemine jätkuks nii teadusena kui ka harrastustasandil ja lihtsalt vaimse hoiakuna. Võime ka õhates kujutleda, kuidas kunagi tuntakse huvi mitte üksnes selle vastu, mis on ajalugu meie päevil, vaid uue, pidevalt lisanduva ajaloo vastu, milleks me ise iga hetk saame.

Kultuur kestab kauem kui seda kandvad majanduslikud, poliitilised jt. struktuurid ja nii nagu pärast Lääne-Rooma kokkuvarisemist jätkus rooma kultuur paljude sajandite vältel, nõnda uuritakse eesti ühiskonda võib-olla veel ka siis, kui tänapäeva ajalooinstituudi krunt on rohtu kasvanud ja seal söövad kitsed.

Kas me peaksime tulevase uurijaid sihipäraselt oma elust informeerima – lähtudes meie endi praegusest seisust?

Ajaloolaste raskused on teada. Mida enam ajas tagasi, seda vähem on reeglina säilinud n.-ö. kõva tõendusmaterjali. Uued teaduslikud meetodid (radiosüsiniku abil dateerimine, õietolmu ladestumise muustrite uurimine jms.) on võimaldanud ajada ajaloo uurimise põlule uusi vergusid, aga neilgi võimalustel on piirid.

Seoses sellega tehkem kohe vahet kahel aspektil. Üks on see, et vanad asjad n.-ö. kõnelevad objektiivselt, nende tegijate tahtest sõltumata. Teine on see, kui midagi on tehtud eesmärgiga tulevikku informeerida. Püramiididest ja Machu Picchust saame mineviku kohta palju teada, aga kindlasti ei olnud nad püstitatud sellel eesmärgil.

Raskused hõlmavad ka kirjalikke mälestisi. Laiemalt võttes saab kõiki rahvaid ja perioode uuritavuse seisukohast jagada selle järgi, kas nad on tundnud kirja ja kas nad on teinud selles ülestähendusi. Viimane eristus on tähtis. Esiteks sellepärast, et tulevikku on võimalik informeerida ka ilma kirjaoskuseta. Kuigi tundub anakronistlik isegi kujutleda, et nt. kaljumaalingud on tehtud tulevikuinimest silmas pidades, mitte maagilis-rituaalsel eesmärkidel, siis teoreetiliselt oluks ka nooremas paleoliitikumis võimalik asetada „museaale“ kaljuorvadesse, kust meie oleksime nad üles korjanud ja vitriinidesse asetanud.

Teiselt poolt ei taga kirjaoskus iseenesest veel ajaloolasele kullaladet. Näiteks kartaa-golased tundsid kirja, aga kasutasid seda puhtpraktilistel eesmärkidel. Seetõttu on meil andmeid näiteks nende kaubandusest, aga me ei saa kunagi teada, mida nad mõtlesid, sest kunstkirjandust ega muud narratiivset kirjasõna neil nähtavasti polnud.

Üks põhjus, miks me praegu teame nii paljudest asjadest minevikus nii vähe, on see, et vastava informatsiooni säilitamist ei peetud neil kaugetil aegadel tähtsaks. Veel isegi siis, kui ajalugu kui distsipliin või pigem kirjandusžanr oli juba olemas, ei tulnud ikka selle peale, et teadlikult midagi käegakatsutavat spetsiaalselt tuleviku intellektuaalseid huve silmas pidades kõrvale panna. Tacitus ja Plutarchos ei mõelnud muuseumide rajamisele koos nende juurde kuuluvate teaduskeskustega. Kuigi muuseumid eksisteerisid juba 6. sajandil e. Kr. Babüloonias, oli nende funktsioon peamiselt n.-ö. imeasjade kogumine ja valitud seltskonnale näitamine.

Põhimõtteliselt sama kehtib raamatukogude kohta, mis pärinevad umbes samast ajast.

* Mihkel Mutt (1953), kirjanik, mmutt536@gmail.com

Need olid mõeldud olevikuinimesele, et lugedes targemaks saada. Jah, nad korjasid ja talletasid, aga ikkagi „oleviku triumfeerimiseks“, mitte „tulevaste triumfide tarbeks“. Need ei olnud adresseeritud oma kaasaegsest erinevale inimesele.

Seoses sellega on tähelepanuväärne Kreeka polis. Tegutsemine avalikus sfääris oli teatavasti antiikkreeklaste jaoks kõrgeim eluviis. Paraku avaldus see peamiselt kahel kujul – tegude ja kõnena –, mis kõige kergemini kaovad, jätmata endast materiaalselt jälge. Seega on neil oht mälust kustuda. Thukydidid arvas, et ilma Homerose eeposteta, mille too pani kirja paar sajandit pärast Trooja sõda, ei teaks me viimasest midagi. Aga kuna kangelaste mäletamine on nii tähtis, siis ei saa selles vallas lootma jääda poetide pooljuhuslikule tööle. Seepärast peab mälestust olnust pidevalt alal hoidma polise avaliku elusfääriga tervenisti. Võib teatud kujundlikkusega öelda, et polis pidi muu hulgas olema ka mäletamise mehhanism. Kas pole see siis ajaloomälestiste ettesaatmine? Mitte päriselt, sest rõhk on ka siin olnu kestmise ja ühiskonna säilimise garanteerimisel, mitte tulevaste inimeste tunnetusvajaduse rahuldamisel. Ühiskonnal, mis ei säilita oma kuulsate tegelaste halbu ja häid tegusid mälus, pole tulevikku. Neid tegelasi lisandus, aga nende endi ja ka nende auditoorium jäid põhimõtteliselt samalaadseks. Ajaloo vajalikkus tänases tähenduses oli kreeklastele ikkagi võõras. Liitati oli toonane ajalugu eelkõige nn. suur ajalugu, valitsejate kroonika, eesmärgilt instrumentaalne (olemasoleva õigustus ja ülistus) ja meetodilt deduktiivne-spekulatiivne (arheoloogiat, tekstikriitikat jms. ei tuntud).

Samuti ei saa käsitleda tulevaste ajaloolaste töö sihipärase kergendamisenähtusi mõnesid nähtusi, mis vanades ja tugeva ajatajuga kultuurides, nagu hiina või egiptuse oma, seostusid küll tulevikuga, aga siiski teisel kombel. Näiteks egiptlased panid lahkunule hauda kõiksugu kraami kaasa, esemetest elusolenditeni. Need hauapanused olid lisaks asjaosaliste prestiiži demonstreerimisele mõeldud praktiliseks kasutamiseks järgnevas elus. Ent vaevalt kujutlesid neid kaasa pannud isikud, et „teispoolse riigi“ ajaloolased võiksid nende kaudu maapealse elu varasemaid etappe uurida. Nagu ka seda mitte, et 18.–19. sajandil algab moodne arheoloogiaajastu ja need hauad pakuvad huvi just sellest seisukohast.

Imperaatorid ja ülikuningad on rajanud linna ja paleesid selgelt (ka kirjalikult) väljendunud sooviga, et need kestaksid igavesti. Siiski tuleks teha vahet kahel asjal. Valitsejad tahtsid end jäädvustada, aga eeldusel, et olevik, mida nemad valitsevad, säilib tulevikus samal kujul. Säärane vaateviis välistas juba loomuldasa muutused ning ühes sellega ajaloovõimaluse kui niisuguse, muu hulgas selle, et impeeriumid hukkuvad, linnad kaovad ning mälestus valitsejast endist muutub üha nõrgemaks. Ei, mingil juhul ei mõelnud valitsejad tuleviku ajaloolaste töö kergendamisele – et need saaksid neist oma uurimusi kirjutada ja kirjanikud romaane luua. Sest kui olevik jätkub, siis valitsejad ei saagi ununeda.

Sama kehtib eepilise luule, kangelaseeposte kohta, kus on otse öeldud, et kuulsus kangelastest ei kustu. Lähemal vaatlemisel on siin tegemist üldistatud ja idealiseeritud kujutisega. Selle eesmärk ei ole ajaloolise teadmise edastamine, vaid eeskätt kogukondlik-ideoloogiline mobiliseerimine.

Keskajal on ajaloolane hoolimatus niihästi taha- kui ka ettepoole mõistetav, sest kui kogu maine elu oli üksnes ettevalmistus taevaseks, mis tähtsust oli siis ajalool, välja arvatud muidugi kirikulugu?

Varase keskaja ajaloost näeme, kuidas teave toonase eluolu kohta on kaasa tulnud enam-vähem juhuslikult. Näiteks piiskopi sissetuleku kohta võib saada aimu kohtudokumentidest, sest tema vastu oli esitatud hagi, milles muu hulgas esineb detail, et talle oli neljandik palgast maksmata. Selle järgi saime arvutada kogu palga suuruse jne. Vaevalt keegi toonastest kohtukirjutajatest undki nägi, et kunagi võiks sel tabel mingit iseseisvat väärtust olla. Usutavasti teenisid ka varased arhiivid ja teised dokumendimaardlad eeskätt

rakenduslikku eesmärki, olles näiteks abiks tava- ehk pretседendipõhise õiguse mõistmisel, maksubaasi väljaselgitamisel jm.

Suurem osa varasemast ajaloost oli aeg tsükliline. Kuld- ja teiste ajastute müüdid seda ei väära, sest n.-õ. substants, mis oli kunagi kuldne, seejärel hõbedane ja nõnda edasi, jäi ikkagi samaks. Muutus tema helk ja väärtus, mitte kvaliteet olemuslikus mõttes. Koguja sõnad, et see, mis tuleb, on juba olnud, iseloomustab kogu varasemat ajatunnetust.

Inimeses on alati inerts. Talle tundub loomulik, et niihästi ta ise kui ka voodi, kuhu ta öhtul heidab, on samad kui hommikul ärgates. Ja kui ta ka teab, et vanasti olid asjad mõneti teistmoodi, on ta ometi rahulolev, sest praegune hetk on tingimata tipp ja lõpp. Põhimõtteliselt nõnda ei mõelnud mitte üksnes Hegel oma filosoofias. Näiteks USA-s aastal 1900, kui käis arutelu uue koordineeriva rakendusteadusliku keskuse rajamisest, pidasid paljud avalikus arutelus osalenuist seda üleliigseks, sest „kõik, mida on vaja leiutada, on juba leiutatud“ (!).

Muidugi ei saa üksikute indiviidide puhul välistada, et nad pidasid silmas ka tulevase põlvkondi. Aga vastav mõtteviis vähegi laiemal tasandil on ajaloos suhteliselt uus. Esmapilgul tundub, et säärase kaugusse vaatajatena võiksid tulla arvesse kirjanduslik-poliitiliste utopiate autorid. Ent utopiad on üldjuhul suunatud kaasajale, mitte tulevikku. Oma põhiosas on utopiad kirjeldused ja analüüsid ühiskonnast, mis tulemas, seega justkui ajaloodokumendid tulevikust olevikule ehk siis mõneti vastupidised sellele, mis meid praegu huvitab. Vahel võivad utopiad muidugi tahtmatult ka tulevikku informeerida – siis, kui nad kirjeldavad tagasivaatavalt teose kirjutamisaja reaalsust. Mahajäänud maailma kujunemist utopiamaailmaks näidatakse selgelt väljenduva pedagoogilise funktsiooni ning varjatud üleskutsega „ajaloole mitte jalgu jääda“. Spetsiifiliselt tulevikku teavitavana võib nende puhul käsitada ainult kirjutamisfakti endaga kaasnevat implitsiitset tõestust, et juba selles kauges „mahajäänud“ ajas oli üksikuid selgepilgulisi, kes aimasid, mida tulevik toob. Ajaloomälestis seegi...

Millal tekkis vastassuunaline vektor, mineviku teadlik ettesaatmine tulevikku? Selle eelduseks oli üldise ajataju muutumine, aimamine, et aeg kulgeb niihästi tsükliliselt (öö ja päev, aastaajad, inim põlvete korduvad eluetapid jne.) kui ka lineaarselt, s. t. ta muutub nii, et eelmised etapid jäävad põhimõtteliselt selja taha. Uusaja algul hakkasid muutused toimuma säärasel tempos, et inimene pidi nägema erinevust oma lapsepõlves ja vanaduses kogetu vahel. See võis viia ta mõtled sellele, et tulevik võib olla hoopis midagi erinevat senisest.

Mainime seoses sellega veel üht nähtust. See on kunstniku, kirjaniku, filosoofi vms. orienteerumine tulevikule, mõtteline võimalus, et „kuigi mind praegu ei mõisteta, siis ükskord mõistetakse mind ometi“ ja ma elan ja töotan tuleviku heaks. See võib olla seotud väärtuste üldise ümberhindamisega (loe: tegelike muutustega), aga ei pruugi, sest see võib ka tähendada lootust, et ligemale jõuavad minu mõistmiseks sobivad inimesed, keda mul praegu pole lihtsalt olnud õnne kohata. Millal postuumse kuulsuse lootus esimest korda avaldus, ei oska öelda, välgatusi sellest leidub kõikidel aegadel (laiemalt on tegemist uusaja ning kitsamalt romantismi sünnitamisega), aga jällegi – see on isikust lähtuv ega ole predominaantselt seotud ajaloomälestiste ettesaatmisega.

Mida me saadame ette praegu?

Tundub, et tuleviku ajaloolaste teabenappuse pärast ei tasu muretseda. Praegusest ajast jääb rohkem märke kui ühestki varasemast, kõik tundub säilivat, niihästi realselt kui ka virtuaalselt.

Kui ka objektid ise hävivad, hooned kistakse maha või ehitatakse ümber, jäävad varasemast kujutised ja joonised. Pole valdkonda, mida üksikasjalikult ei kirjeldata juriidiliste

dokumentide, standardite ja muude regulatsioonide raames jne.

(Tuleviku informeerimise täiesti uus tase on signaalide saatmine kaugete galaktikate suunas. Pole välistatud, et tagasiside neile võib saabuda siis, kui inimsugu on kadunud või muutunud sääraseks, et sel pole nende jaoks enam tähtsust.)

Nõnda on see eeskätt praktilise eluvallaga. Ka vaimses sfääris fikseeritakse ja säilitatakse järjest rohkem. Iseasi, kui tõsiselt iga kord võtta korjuvat andmestikku. Inimesed luiskavad tänapäeval endale ja teistele massiivsemalt kui kunagi varem, sest selleks on loodud võimalused ja see on isegi soositud. Seetõttu võib kujutleda, kui vildakaid pilte tulevased ajaloolased meie mõnest eluvaldkonnast kunagi maalivad. Muidugi oleks ka säärane enesepildi deformatsioon huvitav fakt, aga juhul, kui selle taustana eksisteeriks ka tõene teadmine.

Et inimese sisemaailma jäädvustamine ei pea sammu materiaalse säilitamise võimalustega, nimetan – sõltuvalt oma erialast – kitsamalt ühte valda. Minu vana armastus, suur realistlik kirjandus pole moes. Muidugi ei tarvitse ka oma ajastut üles tähendav kirjanik seejuures mõelda spetsiaalselt tuleviku ajaloolastele, ta peab silmas ikka enamasti oma kaasaegset või tulevase tavalugejaid. Siiski on just realistlik romaan olnud paari viimase sajandi inimelu peegel. Osa tõest on väljendatav üksnes kunstis, sest teaduse meetod on põhimõtteliselt teistsugune. Seda, kuidas üksikisik elab läbi oma ajastut *tervikuna*, pole võimalik mingite ankeetide ja sotsioloogiliste uurimustega väljendada viisil nagu teravpilgulise ajastunärviga autori teoses. Seda ei tee ka ajakirjandus, mille funktsioonid on tänapäeval üha muutunud.

Üldse pole jäädvustamine praegu kunsti prioriteedirea tipus. Selle asemel on sekumine päris ellu, uue reaalsuse konstrueerimine või puhtmänguline funktsioon.

Tundub, et praegugi on vahel raskusi näiteks pool sajanditki varem elanud inimeste hingeellu sisseelamisega. Ma küll kahtlen selle abituse siiruses, sest kui noored suudavad sisse elada Kariibi mere piraatidesse ja kääbikutesse, miks siis mitte palju lähemasse aega? Tundub, et see mittemõistmine on tänapäeval mingil põhjusel soositud ja ka moes. Igal juhul ei maksa üle hinnata võimlust, et tulevikus saadakse meie päevist vähegi realistlik pilt. Oletan, et viiesaja aasta pärast on raamatut pealkirjaga „21. sajandi alguse inimene“ ehk keerulisem kirjutada kui täna näiteks Victoria ajastu inimesest. (Selleks on muidugi täiendavaid põhjusi, muu hulgas traditsiooniliste sotsiaalsete tüüpide asendumine uutega ja nende pidev dünaamiline ümbergrupeerumine.)

Võib ka küsida, kas ajaloo teadvustamise vajadus säilib. Või tekitab sajandite pärast näiteks hämmeldust, miks on hoonete nurgakivides silindrid raha ning ajalehtedega. Erihariidusega ajaloolased muidugi teaksid, millega tegu, aga näiteks lammutustöölised võivad seda vabalt pidada kunagiste ehitusmeeste praagiks või tööõnnetuseks – pudenenud prügiks vms. (Ootuspärane, et keegi kirjutab päevalehes pika „uurimuse“ sellest, kuidas vanasti kandsid inimesed endaga pidevalt kaasas sääraseid metallsilindreid, mis täitsid ühtaegu rahakoti ning postkasti funktsiooni. Tolle aja fotodel ega filmis pole neid näha sellepärast, et see oli kuidagi seotud poliitilise korrektsusega, võimalik, et neid peeti oma fallilise kuju tõttu seksistlikeks vms.) Hüva, see on liialdus. Aga *täiesti* tõenäone on see, et silindrite nurgakivisse asetamise mõtet tulevikus hästi ei mõisteta. Sest kas seda praegugi enam mõistetakse? (Muide, millal see komme tekkiski? Vanade katedraalide rajamisel poleks loogiliselt võttes pidanud seda järgima. Kapsli sisu saab uuesti nähtavaks ikkagi alles siis, kui hoone on lagunenenud. Ent katedraal oli mõeldud vähemasti metafoorselt püsima aegade lõpuni.) See tundub lihtsalt üks vana komme – umbes nagu leiva ja soola ulatamine toidust lõhkevate hüpermarketite ajastul või „jõudu tööle!“ hõikamine arvuti taga istujale. Nii nagu tänane laps küsib raamatu puhul „Kus siin aku on?“, ei saa ta suureks sirgudes aru, miks on vaja füüsilisi silindreid, kui vastavat teavet nagu kogu muud infot säilitatakse teistsugusel kujul.

*

Jätkan pihtimuslik-kirjanduslikel radadel.

Nagu paljudel, on minulgi huvid ja nendega seotud lugemisvajadused aastatega muutunud. Alustasin ilukirjandusega, ka praegu on mulle n.-ö. absoluutskaalal tunnetusliku pakkuvuse mõttes ületamatud mõned kirjandusteosed (nt. „Võlumägi“, „Vennad Karamazovid“, „Klaaspärilmäng“, „Tõde ja õigus“). Aga neist järk allpool olev hakkas juba neljakümneselt kuidagi lahja tunduma, ning tasapisi pöördusin üha rohkem ajaloo ja teiste inimteaduslike narratiivide poole. Tänapäev armastan pakke, asjalikke, faktitihedaid ja selgelt kirjutatud ajalooramatuid ning ootan nendega täidetud postipaki saabumist elevusega. Siiski olen viimasel kümnendil aastal lugenud valdavalt mälestusi ja biograafiaid. Esiimesi, sest need on midagi täiesti autentset. Kuigi autori mälu on ekslik ning valikuline, on need puudused ise ühel teisel tasandil märgilised, andes varjatud infot niihästi autorist kui ka oma kirjapaneku aja avalikku sõna puudutavatest konventsioonidest. Seevastu biograafiate võlu peitub imetabases sünteesis. Ajaloolised romaanid vaatavad asju seestpoolt. Kuigi nad võivad sisaldada huvitavaid mõttekäike ja põhineda ajastu hoolikal uurimisel (nagu Robert Gravesil või Marguerite Yourcenaril), on nad ikkagi subjektiivsed, s. t. nad ei allu verifitseerimiseadusele, vabanduseks kunstiline vabadus. Seepärast võib autor neis isiklikele foobiatele ja fiiliatele kergesti voli anda ja kes saab teda selles süüdistada? Ajalooramatud jällegi, kuigi mitte muidugi eksaktteaduste kombel, pretendeerivad teaduslikule üldistusele, s. t. nad üritavad käsitleda asju objektiivselt, vaatavad väljastpoolt (isegi hästi ja loetavalt kirjutatud teostes, nagu antiigi *grand old man*'i Peter Browni uurimused). Aga biograafia ühendab need kaks aspekti, sees- ja väljaspoole. Kuna objektina on tegemist reaalse isikuga, ei saa tema elu- ega loomeloo fakte võltsida. Küll aga on autoril vabadus tema psüühikasse sisse elades arutleda tema motiivide üle, asetada need ajastu konteksti, tõlgendada tema käitumist mitmel tasandil. Biograafia sarnasus ajaloolise romaaniga on selles, et mõlemad näitavad ajastut läbi isikuprisma, ainult et eluloo puhul on sellele antud tõeluse garantii kordades suurem. Seetõttu on mul raske kujutleda midagi paremat ajastu tundmaõppimiseks kui süvenenud ja hästi kirjutatud biograafia. (Muide, need ei pea olema üldse kirjutatud kõige väljapaistvamatest isikutest. Ammu on täheldatud, et ajastu iseloomulikud jooned avalduvad sageli puhtaimalt just järgu võrra madalamates tegelastes.)

Häid elulugusid on kirjutatud küllap enamikes maades, aga eriti Ühendkuningriigis, kus see on arendatud omamoodi fenomeniks. Võimalik, et see on seotud brittide empirismilembuse ning induktiivse mõttelaadiga, mis on kombineerunud nende suurejoonelise maailmakogemusega. (Kahe oma lemmikautori raamatuid selles vallas julgen kõikidele kõhklematult soovitada: Michael Holroyd ja Fiona MacCarthy.)

Ent tagasi põhiteema juurde. Nimelt on mu lemmikžanr ohus. Tõsi, biograafiaid avaldatakse jätkuvalt ja häid, aga ühe piiranguga – neid saab kõrgel tasemel kirjutada isikute kohta, kes on elanud enne 1980-ndate lõppu. Uuematest eludest on seda järjest raskem teha. Sest millest biograafia autor lähtub? Eks muidugi objektisiku (loomingulisest, sotsiaalsest vms.) pärandist endast. Lisaks kaasaegsete meenuspiltidest tema kohta, ajalehematerjalidest jms. Autor käib oma objekti elukohtades, rändab tema kunagistel radadel ja niimoodi kildhaaval (re)konstrueeribki. See kõik on tänagi võimalik, ehk paremini kui kunagi varem. Ent on veel kaks üliolulist allikat (kuigi mõlemasse tuleb mõistagi suhtuda tekstikriitiliselt): kirjavahetus ja päevikud. Ja nendega on lood kehvasti.

Kirjavahetuste kõrgega maailmas algas ilmselt 19. sajandiga. Kirjaoskus oli haritlaskonnas muidugi varem levinud, aga nüüd lisandus tõhus postiteenistus. Seetõttu on isikutest, kes sellal elasid ja tegutsesid, sageli säilinud tuhandeid kirju, mis oluliselt soodustab biograafi tööd. Tänapäeval kirjutatakse „häid vanu“ kirju järjest harvemini. Osalt asen-

davad neid üha pikenevad telefonikõned, millest paraku ei jää ajaloo tarbeks jälgegi (v. a. luureteenistuste lindistused). Kuigi e-kirjade absoluutarv ületab kindlasti kõik varasema mitmekordselt, pole neist enamasti biograafide abi. Asi pole üksnes tehnilises küljes, nähtavasti on ka kirjade enda sisu muutunud. Need on valdavalt midagi kalendermärgmiku ja raamatupidamise, külalisteraamatu, postkaardisoovide ja töökäskude vahepealset (mis tehtud, mis plaanis jne.). Muidugi on igauhe kogemused subjektiivsed, aga mulle on jäänud mulje, et ilmavaatelist, pihtimuslikku või ka pikemat ideedearutlust on e-kirjades vähem kui paberkirjades. Ja kas meilid ikka säilivad? Ega vist. Kuigi näiteks mõned literaadid on juba kuuldavasti oma kõvakettad kirjandusmuuseumidele annetanud.

Teist allikat, päevikuid, asendavad suurel määral blogid. Avalikkusele suunatus muudab nende usaldatavust. Kuigi ka vanasti võis teha vahet neil päevikutel, mida peeti salaja (need olid mõeldud endaga arupidamiseks ja oma südame läbi katsumiseks, asendades usalduslikku vestlust kaaslasega), ja neil, mis pidasid vargsi silmas ka tulevast võõrast pilku, oli see piir ebaselge ning otsest bluffi nagu blogides kohtas ilmselt suhteliselt harvem (kuigi psühhiaatrid on päeviku ülekompensatoorset mehhanismi ammu täheldanud).

Kokkuvõttes on biograafil, kes kirjutab praegu tegutsevast inimesest, raske leida materjali, mille najal objektile lähedale jõuda. Seetõttu ongi paljud biograafid või nn. elulooraamatud sisuliselt laiendatud CV-d, millele lisatud intervjuud objekti endaga, pluss meediakajastused (kirjaniku puhul katkendid tema teoste arvustustest). Elulooraamatuid vuhitakse väga kiiresti. Tippautorid on seni ühte biograafiat kirjutanud sageli kauem kui viis aastat. Nii et biograafiade hulk ning neist enamike tase täna pöördvõrdelised. See ei tähenda, et väga häid elulugusid enam ei kirjutata, kuid jah, varem elanute kohta, kellest on ka rohkem autentseid jälgi. Kokkuvõttes tähendab see, et üks väga tähtis teabeallikas tänasest elust tulevaste ajaloo huviliste tarvis on nireks kuivamas.

P.S. Sel puhul kerkib muidugi alatine küsimus, kas tänane inimene on teistsugune kui varem. Kui jah, siis miks peakski temast vanaviisi kirjutama? Äkki see oleks ülemõtlemine, kellegi näitamine teisena, kui ta tegelikult on. Kuigi... nii nagu purjus näitleja ei saa mängida laval joodikut, nii ei saa kirjutada muutuvast vaimuelust sama muutuva meediumi vahendusel. Pealiskaudsuse olemusest ei saa jutustada pealiskaudselt, selleks on vaja distantsi tekitavat metateksti.